

MƏMMƏD CAVADOVUN MUSIQI DÜNYASI

... Hər insanın, hər istedadlı şəxsin öz dünyası olur. Və Allah-Təala yaradanda ona ömürlə yanaşı, bir istedad da bəxş edir. O insan bu istedadıyla nə vaxtsa parlayır, üzə çıxır və yaratdığı əsərlərlə bir tarix yazır. Belə bir deyim var: "Şairlər və musiqiçilər heç vaxt ölmürlər". Bu fikirdə çox böyük məntiq və həqiqət toplaşmış. Ən azından ona görə ki, hər hansı şair, bəstəkar, musiqiçi nə vaxtsa dünyasını dəyişsə də, o şeir səslənəndə, o musiqi ifa olunanda istər-istəməz həmin istedadlı sənət adamı yada düşür, xatırlanır. Yada düşməyən və xatırlanmayan yalnız və yalnız həyatı mənasız yaşayan, ötən günlərin, ayların, illər qədrini bilməyən zəif iradəli insanlardı...

Bu yazını heç də təsadüfən qələmə almadım. Mənim kitab rəfimdə bir-birindən maraqlı, məzmunlu, rəngarəng kitablar var. Elə bir axşam olmur ki, həmin kitablara göz gəzdirməyim. Bu günlər isə diqqətimi bir kitab cəlb elədi: "Barlı Naxçıvanın" 100 yaşlı bəstəkarı". Təbii ki, bu kitab çox istedadlı, unudulmaz və ziyalı bir şəxs olan bəstəkar Məmməd Cavadov barəsində söhbət açır. O Məmməd Cavadov ki, 1912-ci ildə Füzuli rayonunda anadan olub. Və öz istedadı, qeyri-adi qabiliyyəti ilə böyük Üzeyir Hacıbəyovun diqqətini çəkib. Yəni ona musiqi aləmində, sənət yolunda Üzeyir Hacıbəyov çox böyük arxa, söykək və dəyək olub. Təbii ki, Məmməd Cavadovun istedadı, qeyri-adi qabiliyyəti olmasaydı, çətin ki, Üzeyir bəy ona bu qədər sevgi və diqqət göstərirdi.

O, yaradıcılığa başladığı ilk gündən həm bəstəkar, həm müəllim, həm də dirijor kimi sənət aləmində əbədi bir iz qoyub. O, bir müddət Füzulidə, Ağdamda işləyib. Sonra isə Naxçıvana gedib. Və Naxçıvanda da xalq çalğı alətləri orkestri yaradıb və bu orkestrə uzun müddət rəhbərlik edib. Eyni zamanda onun rəhbərliyi ilə çoxlu sayda sənət nümunələri, orijinal musiqilər səsləndirilib. Naxçıvanda olarkən sözləri Hüseyn Əzimiyyə məxsus "Barlı Naxçıvan" mahnısını bəstələyib. Bu mahnı 70 ildən çoxdur ki, şövlə səslənir, dinləyicilərin qəlbinə bir nur çiləyir. Əgər desək ki, "Barlı Naxçıvan" istedadlı bəstəkar Məmməd Cavadovun

şah əsəridir, bu fikirdə heç vaxt yanılmırıq. Bəstəkarın Azərbaycan radiosunun qızıl fondunda bir çox əsərləri qorunur. Orkestr musiqiləri, mahnıları, muxtəlif ifaçıların, müğənnilərin ifasında lentə yazılaraq saxlanılır. Təbii ki, bu da gələcək nəsllə ötürüləcək böyük bir töhfədir.

Məmməd Cavadov torpağına, vətəninə, elinə, obasına çox bağlı bir şəxsiyyət olub. O, Füzulidə olanda da, Ağdamda işləyəndə də, Naxçıvanda fəaliyyət göstərəndə də və

məcburi köçkünlük dövründə Lənkəranda yaşayanda da həmişə o torpaqdan, o havadan ilham alıb, qidalanıb. Torpağın üstündə gəzəndə, havanı udanda, suyu içəndə özünü daha güclü hiss edib. Və onda da onun ilham pərisi gəlib, bir-birindən gözəl musiqilər və orkestr üçün sənət əsərləri yazıb.

O hələ Naxçıvanda olarkən xalq artisti Zəroş Həməzəyevə ilə yaradıcılıq və dostluq əlaqəsi yaradıb. Və təsadüfi deyil ki, Zəroş xanım "Leyli və Məcnun", "Əsl və Kərəm"i oynayanda bir çox məsləhətləri Məmməd müəllimdən alıb. Bu dostluq çox böyük bir yaxınlığa çevrilib. Və Zəroş Həməzəyevə Füzuli Dram Teatrına dəvət edilib. Burda o, "Leyli və Məcnun"u böyük xanəndə Ağabala Abdullayevlə birgə oynayıb. Və hər tamaşadan sonra da Məmməd müəllim istedadlı çıxışına görə Zəroş xanımı daha da ruhlan-

dırıb. Və günlərin bir günündə də Məmməd Cavadov xalq artisti Zəroş Həməzəyevaya "Nəqşicahandır" mahnısını ithaf edib. Elə həmin mahnının sözləri də Zəroş Həməzəyevaya məxsusdur.

Məmməd Cavadov nə qədər böyük bəstəkar idisə, nə qədər böyük musiqiçi idisə, bir o qədər də böyük ziyalı, şəxsiyyət idi. Çünki onunla Azərbaycanın çox istedadlı bəstəkarları, müğənniləri və musiqiçiləri ilə dostluq edirdilər. Və bu, dostluqdan çox hardasa yaradıcılıq əlaqəsinə, ünsiyyət vasitəsinə bənzəyirdi. Əlbəttə, hər bir musiqi ürəkdən yazılanda, qəlbədən süzüləndə o daha möhtəşəm olur. Elə Məmməd müəllimin də çoxlu sayda bəstələdiyi musiqilər, mahnılar və orkestr üçün yazdığı əsərlər məhz onun ürəyindən, qəlbindən süzülüb.

Məmməd Cavadov hər şairin yaradıcılığına üz tutmazdı. O şairə müraciət edərdi ki, onun şeiri böyük bəstəkarın qəlbinin "sarı sim"inə toxunub. O misra ki, "sarı sim"ə toxundu, Məmməd müəllimi ilhamlandırırdı və yeni bir musiqi yaranırdı. Bu mənada M.Ə.Sabirin, A.Səhhətin, M.Müşfiqin, S.Vurğunun, M.Şəhriyarın, O.Sarıvəllinin, İ.Səfərlinin, M.Arazın, Ə.Tudənin, B.Vahabzadənin, Ə.Kərimin, M.Dilbazinin, F.Qocanın... şeirlərinə bəstələdiyi musiqilər çox gözəldir və oxucunun yaddaşına əbədi həkk edilir.

Böyük bəstəkar 2002-ci il iyunun 11-də Ümummilli lider Heydər Əliyevin xüsusi sərəncamı ilə təhsil, mədəniyyət, incəsənət sahəsindəki xidmətlərinə görə Prezidentin fərdi təqaüdünə layiq görülmüşdü.

Əlbəttə, hər bir diqqət, hər bir qayğı yaradıcı insana yeni bir nəfəs, yeni bir ruh verir. Və ümummilli lider tərəfindən belə bir diqqət də Məmməd Cavadova yeni bir nəfəs, yeni bir ilham vermişdi. Yaradıcı insanın həmişə, hər an diqqətə və qayğıya ehtiyacı var. O diqqət və qayğı zamanında olanda həmin şəxs öz halal haqqını alır və ədalətin təntənəsini görür. Bayaq qeyd etdik ki, Məmməd Cavadov bir müddət Nax-

çıvanda çalışıb və orda xalq çalğı alətləri orkestrinin bədii rəhbəri olub. Məmməd Cavadov bu gün də naxçıvanlılar tərəfindən böyük sevgi və məhəbbətlə xatırlanır, yada salınır. Çünki bir vaxtlar o, bu yurda, bu obaya öz sevgi və məhəbbətini "Barlı Naxçıvan"la göstərib.

Bu yaxınlarda Naxçıvan Dövlət Filarmoniyanın xalq çalğı alətləri orkestrinin bədii rəhbəri, əməkdar artist Elman Əliyev bir daha Məmməd Cavadovun yaradıcılığı ilə maraqlanıb. Və bu maraq da təsadüfi olmayıb. Bu barədə ona Naxçıvan Musiqi Kollecinin şöbə müdiri Fətəli Axundzadə məlumat verib. Və Elman müəllim də Məmməd Cavadovun oğlu, gözəl ziyalı və musiqiçi Azər Cavadovla telefon əlaqəsi yaradıb. O telefon əlaqəsinə mən də qulaq asmışam. Elman müəllimin dönə-dönə vurğuladığı bir fikir məni çox sevindirdi. O, telefonda Azər müəllimə deyir ki, biz naxçıvanlılar heç vaxt Məmməd Cavadovu unutmamışıq. Onun sizdə olan və nota yazılmış orkestr üçün əsərlərini mənə göndər, biz onun üzərində işləyib o musiqiləri yenidən səsləndirək. Çünki Məmməd müəllim sözün həqiqi mənasında bu xalqa, bu millətə ruhən çox yaxındır. Azər Cavadov da Məmməd Cavadovun "Qarabağ lövhələri" və böyük bəstəkar Üzeyir Hacıbəyova həsr etdiyi "Sülh marşı" əsərini, eləcə də "Nəqşicahan" mahnısının notlarını Naxçıvana Elman müəllimə göndərüb. Təbii ki, istedadlı dirijor və əməkdar artist Elman Əliyevin Məmməd Cavadovun yaradıcılığına müraciət etməsi heç də təsadüfi deyildi. Belə bir deyim var: sənətkara sənətkar qiymət verir.

Məmməd Cavadov 90 il ömür yaşadı... Və bu 90 ildə öz adını Azərbaycan musiqi tarixinə yazmağı bacardı... Bu 90 ildə bəstəkar Məmməd Cavadov çoxsaylı dinləyiciləri tərəfindən böyük məhəbbətlə sevidi... Və bu 90 ildə Məmməd Cavadov çox şərəfli, ləyaqətli və qürurlu bir ömür yaşadı...

Bu gün sağ olsaydı 106 yaşını yaşayardı. Amma o, elə indi də yaşayır: öz mahnılarında, musiqilərində, bir də onu sevən çoxsaylı dinləyicilərinin, tamaşaçılarının ürəyində. Bundan gözəl nə ola bilər?!

Faiq QİSMƏTOĞLU